

LA PARTICIPACIÓ DELS ESTUDIANTS A LA UNIVERSITAT: UNA PURA QUIMERA?

Jordi Feu i Gelis
jordi.feui@udg.edu

Carla Magin i Valentí
u1043049@correu.udg.edu

Universitat de Girona

Context

Darrerament, i més concretament des que es va començar a parlar de l'Espai Europeu d'Educació Superior, s'ha començat a percebre un cert interès institucional per la participació dels estudiants a la universitat.

Aquest interès, en part ve promogut per les baixes taxes de participació en les estructures acadèmiques convencionals (fet que difereix, i molt, del que succeí a les universitats catalanes i espanyoles durant el tardofranquisme, transició i primers anys de la democràcia) i per la preocupació institucional d'aconseguir majors quotes de participació dels estudiants en la vida universitària.

En qualsevol cas, l'escassa participació dels joves universitaris té a veure, a priori, amb dos fets de caràcter estructural: un descens de l'interès per la cosa pública i a la presència d'unes estructures participatives i democràtiques a la universitat molt allunyades de les noves formes de participació dels joves.

La comunicació que es presenta a aquest congrés té com objectiu relacionar els aspectes que s'acaben de presentar tot aportant proves empíriques que verifiquin la hipòtesi plantejada. D'altra banda, i en una dimensió més pràctica, es vol exposar tot un seguit de mesures que afavoreixin l'increment de participació dels estudiants universitaris per, entre altres coses, ajudar a formar ciutadans que despleguin tot el seu potencial.

Objectius específics

- Presentar un marc teòric sintètic que relacioni la participació i la cultura democràtica en la societat catalana i espanyola amb la cultura democràtica dels joves
- Fer una breu anàlisi sobre la participació dels estudiants de la Universitat de Girona
 - Aquest objectiu es treballarà en dos plans clarament diferenciats per bé que interconnectats: anàlisi dels documents marc i programàtics; i anàlisi del comportament electoral dels estudiants en les eleccions a claustre (2004) i rector (2005). En aquest darrer cas, es farà una anàlisi comparativa per facultats.
- Explicar la participació dels estudiants als estudis de Pedagogia de la Universitat de Girona.
 - A partir del fons documental dels estudis de Pedagogia de la Universitat de Girona s'explicarà i s'analitzarà les accions empreses des del curs 2000-01 per tal d'incrementar la participació dels estudiants.
- Fer un balanç i presentació de propostes de millora de cara a l'increment de la participació dels estudiants en l'estructura universitària .

- Anàlisi interpretativa crítica dels i propostes de millora per tal d'incrementar la participació dels estudiants a la universitat de Girona i a la resta d'universitats.

1. Cultura democràtica, cultura participativa i joves

En el context català i espanyol d'avui hi ha prou indicis per pensar que la democràcia i participació no es troben en el millor moment, sobretot quan analitzem què passa entre els joves. Ens inclinem a pensar que aquesta realitat s'explica per raons complexes i de caràcter estructural que afecten a bona part de les societats modernes desenvolupades, a més de raons conjunturals.

Seguint les explicacions de Bauman, Z. (2007), el fet de viure en una societat extremadament complexa, excessivament inestable i regida pels criteris de mercat són elements, entre molts d'altres, que dificulten conformar imaginaris individuals i col·lectius que a la vegada conformen cultures polítiques reveladores d'una democràcia sòlida. De fet, la condició de canvi a la qual estem exposats la majoria dels ciutadans –i de manera especial els joves-, la incertesa en que afrontem el nostre futur a mig i a llarg termini, la volatilitat dels valors (més que no pas "crisi"), la feblesa de les nostres identitats, l'exposició a un allau d'informació (en la majoria dels casos bastant adulterada) juntament al fet de viure en mig d'una munió de gent però a la vegada enmig d'una gran solitud dificulta vertebrar, en opinió de l'autor esmentat, projectes socials i polítics d'una certa consistència, al mateix que impossibilita avançar cap a formes democràtiques més plenes.

Ara bé, a banda d'aquesta raons de caràcter estructural i fins a un cert punt abstractes, n'hi ha d'altres de més concretes. En opinió d'autors tan diversos com Berry, William i Stanley (1985), Dalton, Rusell, Flanagan i Beck (1984), Carpini (2000), Ryley (1987) o Torcal (2001) consideren que aquesta mena de desafecció ciutadana –i sobretot juvenil- envers la política s'explica pel descrèdit en que ha caigut la política institucional, per la propagació d'estructures democràtiques de "baixa intensitat o intensitat moderada", així com per la poca atenció per part dels adults –i sobretot pels que tenen responsabilitats polítiques en el sí de qualsevol institució o entitat on hi participen joves- envers les noves formes d'organització, de gestió dels conflictes, així com de la presa de decisions entre el segment de població jove.

És irrefutable que la política institucional, avui, es tracta d'una activitat bastant desacreditada: la corrupció política a diversos nivells (des del local al supraestatal), els mitjans que de vegades s'utilitzen per aconseguir diversos fins (fins i tot quan aquests fins són nobles i de dimensió col·lectiva), la reconversió d'aliances i pactes incomprensibles davant de l'opinió pública, la ineptitud de determinats dirigents, la distància que tot sovint es produeix entre el polític "professional" i el ciutadà, les formes que prenen determinades escenificacions de desacord polític, etc., són aspectes que introdueixen marges considerables de desconfiança entre la població. Les dades són aclaparadores: el 61,5% dels catalans els desinteressa la política en general, el 80% desconfien de la classe política, només el 30% dels catalans els interessa de veritat la Generalitat de Catalunya, el 19% el govern central, el 13% l'ajuntament i l'11% el parlament europeu. (Estudis d'opinió de la Generalitat de Catalunya, nº 344, 2005). Entre els joves, aquests percentatges són més baixos (Tormos R., 2008).

Aquests aspectes existeixen, són present a la política catalana, espanyola, francesa i europea però també és veritat que, de vegades, la percepció que se'n fa el ciutadà és un xic esbiaixada arran de la construcció que en fan els mitjans de comunicació. Uns mitjans que tot sovint guarden relacions molt estretes –massa estretes- amb determinades formacions polítiques (McAllister, I., 1990).

Un altre aspecte que dificulta l'interès per la política és, com ja s'ha esmentat, la generalització de formes democràtiques de "baixa intensitat". Bona part dels autors esmentats critiquen que la majoria d'institucions o associacions que es presenten com a democràtiques –i que fins i tot fan un elogi d'aquesta- funcionin amb uns paràmetres restringits, "clàssics" i excessivament encotillats i formals. Són institucions on la democràcia comença i acaba en una votació; on hi ha poca cultura del diàleg; on hi ha temor al discens o a la crítica; on hi ha una patrimonialització del poder; on el poder s'acaba administrant en funció de terminades coordenades com l'edat, el sexe; on el fet de delegar i confiar amb els altres genera recel, etc. Lamentablement són moltes les institucions, entitats o associacions que fan elogi de la democràcia però que quan s'analitza el funcionament real hom s'adona que la democràcia acaba essent una pura formalitat que acaba desencisant.

En opinió de Jordi Sánchez i tants altres estudiosos de la cultura política entre els joves (Furlong i Cartmel, 1997; Martín, Sempere i Serrano, 1999; Prieto, 1998); una part de la desafecció dels joves envers la política vindria explicada, a banda del que ja s'ha comentat, pel canvis de valors i pràctiques entre les noves generacions, per la generació d'unes expectatives envers qui li compet resoldre problemàtiques socials, per la generalització d'unes noves formes organitzatives i per la introducció d'una nova temporalitat a l'hora d'assumir responsabilitats.

Es tracta d'una qüestió complexa però, al nostre entendre, ens proporciona la clau per afavorir la participació dels joves en la societat en el seu conjunt i en la universitat en particular.

Els autors esmentats convergeixen en afirmar que els joves més sensibilitzats per les qüestions col·lectives s'identifiquen en el que podríem considerar el "democratism" cívic; és a dir, en una democràcia centrada en la ciutadania, en les associacions, en les entitats i fins i tot en les institucions, sempre i quan no es relacionin amb la política institucional o professional. Des d'aquest punt de vista, els joves creuen en la política i en la democràcia, però no pas amb la política de partit o en la democràcia del parlament.

D'altra banda, els joves d'avui incorporen uns valors centrals molt diferent als dels joves de les generacions anteriors i per tant, diferents respecte als seus pares i mares o professors de més edat. Els joves interessats per la política demostren un rebuig per la jerarquia, una gran confiança amb l'autonomia personal, s'apunten al "radicalisme" democràtic i desconfien de les grans ideologies, sobretot quan aquestes es presenten tancades, dogmàtiques i prescriptives. És precisament això el que a Jordi Sánchez el porta a pensar que entre els joves (alguns joves) està emergint una nova forma de fer política, una nova cultura política que no té cap encaix –o un encaix molt difícil– amb el sistema de partits i amb la democràcia representativa.

La no adhesió als principis de política clàssica, ni idees, ni formes, ni estil aconsella amb urgència la creació de noves estructures democràtiques i participatives per evitar que els joves més sensibilitzats en temes col·lectius i públics se n'acabin desentenenent completament. Aquest és, des del nostre punt de vista, el repte de futur. Un repte assajat als estudis de Pedagogia de la Universitat de Girona i que de manera succinta està explicat a l'apartat 3 d'aquesta comunicació.

2. Anàlisi sobre la participació dels estudiants de la universitat de girona

Abans de presentar l'experiència dels estudis de Pedagogia oferirem una breu i succinta anàlisi sobre la participació a la UdG. I per fer-ho, ens hem fixat en dues qüestions relativament concretes: en l'explicitació i el tractament de la participació en els estatuts i

alguns elements programàtics (bàsicament programes electorals presentats pels aspirants a rectors i degans) i en un segon bloc, les dades sobre participació dels estudiants en determinats comicis electorals.

2.1. La Participació a través dels documents marc i dels documents programàtics

2.1.1 Els Estatuts

D'entrada, cal dir que en els Estatuts de la Universitat de Girona no es fa cap esment argumental sobre la necessitat específica que els estudiants participin a la Universitat. Els Estatuts únicament fan una descripció dels diversos càrrecs, espais, i òrgans on els estudiants tenen algun tipus de presència. Així doncs, es fa esment del delegat/da d'estudis, del Consell d'estudis, del Consell de delegats, de la Junta de Facultat, del Claustre universitari, del Consell d'estudiants, del Consell de govern, del Consell social, de la Comissió de govern, del Consell de departament i del Consell d'Institut. A banda d'aquests espais, també es diu que els estudiants podran formar part d'alguna comissió específica d'Estudi o de Facultat, sempre i quan qui mani formar-la així ho s'estableixi.

De la majoria d'espais institucionals on està previst que els estudiants participin es descriu la quota de representació, el període durant el qual representaran el col·lectiu i el moment en que està prevista la renovació i, el procés pel qual s'escullen els estudiants i poca cosa més. En conseqüència, doncs, la referència a la participació en els Estatuts de la UdG és residual i merament descriptiva, informant fonamentalment dels aspectes burocràtics i administratius.

2.1.2. Els programes de govern dels aspirants a rectors

En relació a l'anàlisi dels programes de govern de qui passaren a la segona volta a les darreres eleccions a rector de la UdG (2005, Anna Mª Geli –actual rectora- i Sergi Bonet) constatem el següent: en ambdós casos es diu que la participació serà un aspecte important i a impulsar de manera decidida, ambdós programes fan explícites algunes intencions sobre la participació, s'apunten breus comentaris sobre els òrgans que ja existeixen i es fa esment d'algunes propostes d'actuació que volen ser innovadores. Aquestes propostes, però, en tots els casos són, des del nostre punt de vista, imprecises i genèriques, i estan escrites d'una manera que poc compromís comporta per qui les presenta. Vegeu-ne uns exemples de les idees esmentades:

- Fomentar la participació activa dels estudiants en la política universitària i en el compromís social a través de la cooperació i l'associacionisme.
- Crear canals de comunicació que garanteixin als estudiants l'accés als documents i a la informació que els permetin participar activament en la política universitària.
- Afavorir la integració real dels estudiants en una dinàmica docent democràtica i oberta (avaluació de la docència rebuda, participació en les decisions sobre millores i canvis docents dins un entorn constructiu).
- Promoure una docència de qualitat basada en l'aprenentatge dels estudiants en el marc del procés d'integració en l'Espai Europeu d'Educació Superior.
- Afavorir l'acollida i la incorporació a la universitat dels nous estudiants de les diverses titulacions.
- Dinamitzar els Consells d'Estudis i envigorir la figura del Coordinador d'Estudis, dotant-los de competències específiques i del rebaix docent adequat. Els Consells d'Estudis, per exemple, haurien de tenir la competència de coordinar els programes de les assignatures (per evitar solapaments, assegurar una seqüenciació de continguts adequada, racionalitzar el volum de feina carregat a l'estudiant, etc.) i de poder supervisar-ne el compliment.
- Etc.

És significatiu veure com s'esmenten algunes idees però, seguint la tònica de bona part dels programes "propagandístics" (valgui la redundància) no s'explica com materialitzar-les, ni a través de quins òrgans es portaran a terme, ni quina metodologia se seguirà per fer-los efectius, ni com s'avaluaran, ni a càrrec de qui aniran, ni quins canals s'utilitzaran per fomentar la participació, etc. És veritat que totes aquestes qüestions potser no són pròpies d'un programa. Ara bé, quan el tema en qüestió esdevé una peça important del que es presenta, considerem que guanya credibilitat en la mesura que es concreta i es precisa.

D'altra banda, en ambdós programes s'aprecia una considerable desconexió entre els diferents apartats que parlen sobre la participació: en un lloc es parla dels espais, en un altre dels càrrecs, en un altre dels òrgans (ja existents), en un altre es fa esment de noves propostes, etc.

2.1.3. Els programes de govern dels aspirants a degans

En tots els programes proposats pel candidats que finalment van ser elegits per a ser degà/na a les facultat de Dret, Politècnica Superior, Educació i Psicologia, Infermeria i Ciències Econòmiques i Empresarials en les eleccions del 2004 en un moment o altre apareix el tema que aquí ens ocupa.

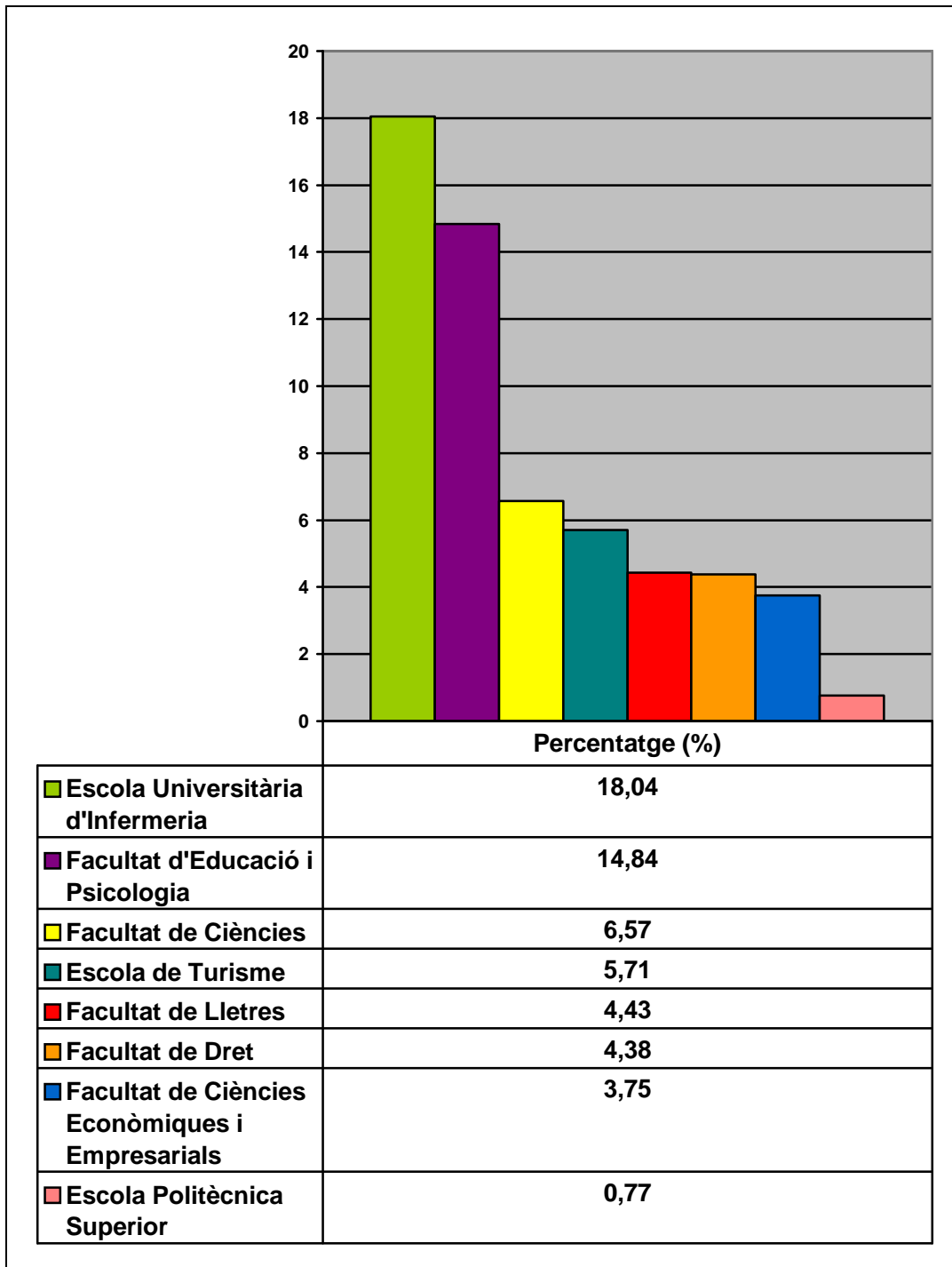
Gairebé tots aposten per potenciar la participació d'una manera explícita. Uns volen fomentar-la dins els òrgans de govern de la Universitat, d'altres mitjançant la creació d'espais polivalents, d'altres millorant les relacions internes, etc. Així mateix, alguns programes afirmen que volen estimular la participació mitjançant la dinamització d'espais creats expressament per aquesta qüestió dins els estudis (ex: un seminari de docència a la Facultat de Dret, o els Cercles de Qualitat a l'Escola Politècnica Superior). D'altra banda, en diversos programes hi ha aspectes que versen sobre la participació i que estan associats a l'Espai Europeu d'Educació Superior.

Tanmateix, l'anàlisi qualitatiu i global dels programes ens porta a fer consideracions semblants a les que hem realitzat al parlar dels programes dels aspirants a rectors. Els programes dels degans en el seu conjunt són, pel tema que aquí ens ocupa, superficials i poc concrets pels que fa als objectius i intencionalitats

Creiem important destacar que amb el tema referit a la qualitat *versus* EEES s'aprofundeix molt poc –fet preocupant si es té en compte que esdevé un tema clau en el moment que es planteja. D'altra banda, en relació a la millora de la qualitat docent, a banda de no concretar massa com fer-la efectiva en cap cas es pensa en la necessitat de tenir en compte l'alumnat.

2.2. Dades objectives sobre la participació a la Universitat de Girona

Gràfic1. Relació dels percentatges de les diverses facultats i escoles de la Universitat de Girona

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria General i Assessoria Jurídica de la UdG.

A la vista dels resultats del gràfic hi ha dues idees rellevants a comentar: en general, la baixa participació dels estudiants de totes les facultats esmentades (la Facultat on més

participació hi ha és la d'Infermeria on ni tant sols 2 cada 10 alumnes van a votar) i en segon lloc, que 6 de les 8 Facultats analitzades, el percentatge està per sota el 7% i en una, l'Escola Politècnica superior ni tant sols arriba a l'1%.

I pel que fa a les eleccions a rector/a, les dades dels estudiants tampoc són massa optimistes:

Taula 1. Relació dels percentatges segons els quatre sectors de l'àmbit universitari

SECTORS que poden votar i pes específic de cadascun	Percentatge de gent que va votar	Cens total
SECTOR A: Professors doctors dels cossos docents universitaris (51%)	92,20%	346
SECTOR B: Altre personal acadèmic (professors associats, laborals, etc.) (14%)	58,66%	716
SECTOR C: Estudiants (23%)	17,79%	10.094
SECTOR D: Personal d'Administració i Serveis (12%)	86,32%	570

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per la Secretaria General i Assessoria Jurídica de la UdG

Aquestes dades ens mostren la baixa participació dels estudiants en front els alts percentatges que pertanyen al sector del professorat del cos A (professors doctors) i el personal d'administració i serveis, cos D. En quart lloc, se situen els professors del cos B, tot i que es troben a molta distància del baix percentatge dels estudiants.

3. Democràcia i participació als estudis de pedagogia de la universitat de girona: un possible model d'enfortiment democràtic entre l'alumnat universitari.

Amb la voluntat de fer uns estudis participatius i on la democràcia "radical", la crítica i el diàleg hi tinguin un espai notori i vertebrin el tarannà de la titulació des del curs 2000-01 fins el moment actual s'han portat a terme accions de diferent abast i magnitud.

Algunes d'aquestes accions es van centrar en la reforma de les estructures participatives vigents en el moment d'iniciar el pla (reforma de la composició del consell d'estudis) però la gran majoria van anar dirigides a crear noves estructures, dinàmiques, comissions i accions puntuals en les quals hi ha participat, en un moment o altre, la majoria dels estudiants, i també una part important dels professors.

En el transcurs d'aquests vuit cursos s'han creat el Consell d'Alumnes de l'Estudi de Pedagogia (CAEP) i el Plenari. Al final dels Plenaris dels primers cursos es va formar el Comitè Orientador de la Política de l'Estudi de Pedagogia. Al curs 2003-04 es formà el comitè encarregat de redactar la Carta Magna de la titulació i una comissió encarregada de redactar una pla de millora del pràcticum. Des del curs 2002-03 es van planificar i s'han portat a terme les activitats integrades. S'ha dissenyat (i s'ha portat a terme) un model integrat per atendre i rebre els nous estudiants. També s'ha programat una nova manera de fer l'acte de graduació, organitzat pels estudiants que es graduen.

S'han elaborat rodes de premsa explicant la política dels estudis de pedagogia i més concretament com els estudiants s'hi impliquen i prenen decisions sobre aspectes que els

ocupa i que tradicionalment s'ha reservat al coordinador. S'ha fet una pla d'avaluació global, compartit i amb conseqüències clares de cara a al millora de la qualitat docent. A cada curs s'han celebrat les "Tardes Pedagògiques", i a principi del curs 2003-04 es va crear l'associació d'exalumnes Paideia i es va elaborar una revista, la revista de pedagogia.

Totes aquestes estructures, comissions, dinàmiques de llarg i curt abast, etc. els estudiants hi ha participat en el disseny i en l'execució. Algunes han estat dissenyades exclusivament per ells, i en d'altres ha anat a càrrec de professors i alumnes.

Arran de les limitacions espacials que disposem per elaborar aquesta comunicació ens cenyim a explicar-ne dues de representatives: el CAEP i el Plenari.

Formació del Consell d'Alumnes de l'Estudi de Pedagogia (CAEP)

A mitjan curs 2000-2001 ens vam adonar que si volíem estimular la participació, el debat i la crítica de l'alumnat no n'hi havia prou amb els òrgans de què fins aleshores disposàvem –i que a poc a poc anàvem adaptant. Calia crear-ne de nous, dotar-los de funcions específiques i donar-los un aire particular que sintonitzés amb les noves formes d'organització i de participació dels joves.

El CAEP inicialment es va concebre i més tard s'ha definit com "un espai col·lectiu, volgutament informal, on els membres que en formem part ens informem del que passa al nostre voltant, reflexionem sobre la nostra pròpia pràctica, parlem amb veu alta d'allò que ens interessa, ens escoltem els uns als altres i proposem accions concretes per millorar de manera progressiva l'estudi de Pedagogia. Tot això ho fem partint dels principis teòrics de l'acció comunicativa i ens basem en el discurs de J. Habermas".¹

El CAEP es du a terme, com a mínim, un cop al mes i està format per uns 10 alumnes de 4t curs i 10 de 5è, a més del coordinador de l'estudi. Ocasionalment també hi assisteix el secretari administratiu i altres persones convidades expressament per a l'ocasió. Els estudiants que hi assisteixen no sempre han de ser els mateixos, no fa falta que s'enregistren a cap llista de control i, només si ho demanen, se suspelen les classes perquè hi puguin assistir amb més facilitat i sense afectar massa a l'activitat acadèmica.

Al primer CAEP de cada curs, el coordinador reparteix entre els membres una carpeta on hi ha la documentació següent: les funcions del CAEP (és important que els alumnes que comencen coneguin bé els òrgans de participació), l'històric del curs anterior (cal que coneguin "l'herència" dels seus companys) i un lema fet a partir dels valors que de manera específica es volen que regeixin els caeps que se celebren d'ara en endavant.

La dinàmica d'un CAEP ordinari és la següent: el coordinador dóna la benvinguda als assistents i s'obre una ronda d'intervencions per comentar la marxa del curs, la dinàmica general de les classes, la impressió global dels estudis, etc. Tot seguit es parla de qüestions referides a infraestructura i a la tercera part es fa un comentari específic per a cada professor/a. De cadascun es comenta el contingut de les seves classes, la metodologia de classe i l'actitud personal.

Un cop finalitzat el CAEP s'aixeca acta –escrita per un/a estudiant i supervisada pel coordinador- i es divulga per correu electrònic a tots els estudiants i professors i s'insta a que tots plegats parlin d'allò que sigui oportú a al propera classe.

¹ Per a més informació vegeu: *Document sobre la participació dels i de les alumnes de la Facultat d'Educació i Psicologia de la UdG*. Material fotocopiats. Secretaria del Deganat de la FEP, UdG.

El plenari

A mitjan curs 2001-2002 es va plantejar la possibilitat de portar a terme un procés de revisió profund dels estudis de Pedagogia amb l'objectiu immediat de millorar-ne el funcionament i de continuar donant veu i protagonisme a tot l'alumnat.

Aquest procés s'iniciava en un context especialment favorable: feia un any que s'havia reformat la composició del Consell d'Estudi, s'havia creat el CAEP, la majoria dels professors veia necessari fer canvis per oferir una proposta renovada, etc.

Només es van posar quatre condicions per tirar endavant el procés: 1) tothom podia i havia de dir-hi la seva; 2) s'havia de poder parlar de tot (fins i tot d'allò que, com a professors, ens costa –inadequació i repetició de continguts, metodologia inapropiada, actualització del currículum, etc.); 3) el debat havia de poder detectar els problemes que impediien un funcionament millor, i 4) una vegada detectats els problemes, calia plantejar entre tots solucions factibles.

Un cop es va tenir el vistiplau i el compromís de totes les parts implicades, es va començar a crear *ambient*: professors i sobretot alumnes van fer arribar a la coordinació d'estudi frases breus i cites que induïssin a la reflexió de tota la comunitat educativa. Frases com "fem pedagogia i no pas demagògia", "portem a la pràctica els principis de la pedagogia crítica", "ara és l'hora de donar el tomb", "fem pinya, suma't al projecte", etc. es van penjar per totes les parets de la Facultat amb l'objectiu que tothom qui ho veiés pensés que les coses podien ser diferents de com havien estat fins al moment. Amb això es volia trencar el mite que la Universitat funciona per pura inèrcia, que és impossible canviar res, que els professors tenen la paella pel mànec, etc.

Mentrestant, es va passar a tot el professorat i a tot l'alumnat un correu electrònic amb els temes que *a priori* es pensaven analitzar. Un cop tothom el va rebre i hi va fer les esmenes oportunes, es va elaborar una matriu comuna a partir de la qual professors i alumnes, per separat, es van posar a debatre i a analitzar.

Perquè els alumnes poguessin fer els seus debats es va decretar la suspensió parcial de classes durant una setmana i ells mateixos es van organitzar en petites comissions a partir de les quals treballaven, a porta tancada, temes específics. Un cop acabat el procés, van elaborar un document que, ara, mirat amb una certa perspectiva, es tracta d'una *joia* documental per la gran quantitat de reflexions i propostes que conté.²

Els professors també ens vam reunir en sessions maratonianes per parlar d'allò que fins al moment només havíem comentat privadament amb els companys dels nostres despatxos. El treball del professorat també va cloure en un document molt ric i crític.³

Després va venir el més interessant: el dia del plenari. El 8 de maig de 2002 tota la comunitat de l'estudi –alumnes, secretari administratiu i tot el professorat– ens vam trobar durant tres hores per exposar els documents que per separat havíem elaborat. La sessió va ser moderada pel síndic de la Universitat i, des del principi fins al final, va ser inspirada en el principi de diàleg entre iguals i en el respecte mutu. Més de 80 persones van intercanviar informació partint del principi que qualsevol opinió era escoltada i era tinguda en compte per

² Per a més informació consulteu: *Proposta de millora de l'estudi de Pedagogia. Alumnes del curs 2001-02*. Document policopiat dipositat a la secretaria de l'estudi de Pedagogia de la UdG. Girona.

³ Per a més informació consulteu: *Proposta de millora de l'estudi de Pedagogia elaborada pels professors. Curs 2001-02*. Document policopiat dipositat a la secretaria de l'estudi de Pedagogia de la UdG. Girona.

al que vindria més endavant. De fet, no només es parlava de com havíem vist tal tema o tal altre, sinó que, a més, s'insinuaven solucions, algunes d'atrevides però possibles.

Per fer-ho tot més fàcil, a més, ens vam seure en rotllana i, per trencar la configuració de blocs *naturals*, ens vam barrejar professors i alumnes. La sessió va acabar a les 21.30 h i per celebrar-ho tots vam acudir a un petit refrigeri.

L'experiència va ser tan positiva que des d'aleshores i fins avui, a final de cada curs, hem fet un plenari. Aquest, en el transcurs dels anys i en la mesura que la cultura participativa i democràtica s'ha enfortit i s'ha "naturalitzat" ha adoptat una forma simple -que no vol dir menys eficaç-. Gràcies a les recomanacions obtingudes a cada plenari, l'inici del següent curs és més fàcil perquè, entre altres qüestions, es tenen en compte, de bon inici els punts febles sobre els que cal incidir.

4. Propostes de millora per tal d'incrementar la participació dels estudiants a la universitat de girona i a la resta d'universitats.

A continuació s'exposen algunes propostes per fomentar la participació dels estudiants i de retruc, afavorir processos democràtics i de diàleg que beneficin al conjunt de la institució. Amb l'objectiu de fer una presentació sistemàtica, s'ha optat per agrupar-ho en quatre grans apartats:

1. Gestió de les organitzacions

- Potenciar els òrgans de representació existents mitjançant una transformació radical dels mateixos. Aquesta transformació és convenient que abraci, com a mínim, tres àmbits: a) representativitat de l'alumnat: incrementar la quota d'aquest sector, b) funcions: que no només tinguin una funció consultiva, c) procés de presa de decisions: accelerar el procés de la presa de decisions i fer més àgils els processos.
- Formar el professorat perquè tingui eines per fomentar la participació. Sovint de manera latent i inconscient els docents frenen processos de participació i diàleg a la pròpia aula. Aquest fet ve donat per diferents motius: pel temor a quedar enrere del programa, per la incomoditat que generalment suposa parlar de qüestions que afecten a la manera de fer la classe o de dirigir-se als estudiants, etc. Només una formació ben fet pot ajudar a trencar el que segons com podem considerar un "tabú".
- Oferir crèdits de lliure elecció a compte del temps dedicat a la participació (càrrecs, associacions, iniciatives concretes, etc.). – Proposta de la qual se sent bastant a parlar, tot i que no és ben considerada per tothom.
- Potenciar decididament les iniciatives que sorgeixin dels propis estudiants, de cares a fomentar la iniciativa i la creació de propostes.
- Passar comptes als estudiants de la resolució de les demandes i queixes que rep la institució.
- Responsabilitzar a la institució de resoldre en un període relativament breu les demandes plantejades pels estudiants i professors i aquelles que no es puguin resoldre, explicar quins són els motius que ho han impedit.

2. Gestió de la comunicació

- Gestionar internet i les noves tecnologies de la comunicació (aquest ús pot contribuir a solucionar problemes de desinformació).
- Afavorir la comunicació entre les associacions.

- Fomentar l'organització d'activitats conjuntes (entre associacions) atès que els recursos són escassos i a més, perquè es crea una major repercussió amb el que es du a terme.
- Realitzar campanyes de difusió i propaganda (pel que fa als processos electorals, a les múltiples activitats i associacions, etc.). Aquestes campanyes de difusió, a més de fer-se amb els mitjans habituals i les noves tecnologies és important que vagin acompanyades de presentació personalitzades perquè els estudiants coneguin als responsables.
- Oferir programes europeus de joventut (relacionats a aspectes participatius).
- Incentivar la creació i difusió de butlletins informatius, revistes, etc., utilitzant els mecanismes que té la mateixa Universitat.
- Que els responsables de la universitat (des del rector/a fins als coordinadors) tinguin trobades esporàdiques i informals amb els estudiants.

3. Ajudes i subvencions

- Ajudes per a programes de formació en les associacions.
- Potenciar vies d'autofinançament per part de les associacions, a través de la realització o organització d'activitats, etc. per no dependre només de les subvencions de la Universitat.
- Vetllar pel relleu de les associacions així com dels representats als diferents espais de participació.

4. Serveis, recursos i espais per a la participació

- Promoure seminaris, tallers i debats sobre temes com la participació universitària, sobre l'EEES, etc. preparats i conduïts per estudiants.
- Fer xarxes universitàries i d'associacions (per millorar la informació).
- Organitzar tallers de gestió d'associacions i col·lectius.
- Fer una difusió pedagògica del funcionament de la Universitat, des del funcionament de qualsevol òrgan, fins al paper dels estudiants dins d'aquests.

Conclusions

Les condicions de la societat actual no afavoreixen una major cultura democràtica ni majors quotes de participació entre la població en general i entre els joves en particular. Si hi afegim la percepció ciutadana que té la població civil de la política institucional i dels que s'hi dediquen d'una manera professional, l'escenari encara esdevé més pessimista: la desafecció de la població i específicament dels joves envers la política i les formes clàssiques de participació és un fet irrefutable.

Respecte aquesta darrera qüestió, quan s'analitzen algunes dades de participació dels estudiants a la UdG els resultats són aclaparadors: només el 18% dels estudiants de l'escola universitària d'infermeria han participat a les eleccions a Claustre del 2004. I aquest percentatge és un dels més alts, perquè cal tenir en compte que a la Facultat de Lletres només ho va fer el 4,4%, a Ciències Econòmiques i Empresariales el 3,75% i a l'Escola Politècnica Superior un imperceptible 0,77%. A les eleccions a rector només van votar el 17%. Es fa evident, doncs, que hi ha un comportament clarament abstencionista.

És cert que aquest comportament s'explica per les raons que hem argumentat a l'inici d'aquest apartat tanmateix, a l'àmbit universitari, n'hi ha d'altres que també l'abonen: el poc pes específic que tenen els estudiants en la majoria d'àmbits en els quals són representats, la lentitud en que es prenen les decisions, la gran distància que es produeix entre la institució i la nova cultura juvenil, etc.

A fi d'intentar donar la volta a aquesta situació, els estudis de Pedagogia de la UdG van crear tot un seguit de dinàmiques, estructures i mecanismes perquè els estudiants s'hi impliquessin d'una manera decidida. Els CAEPS, els PLENARIS, i altres espais de participació i de gestió dels interessos col·lectius, després de prop de 10 anys de funcionament han donat uns resultats notablement positius.

Bibliografia

Consejo de Estudiantes de la Universidad de Cantabria. (2005). Informe sobre la participación en la Representación Estudiantil: Informe Urraca. Santander: Consell de Govern de la Universitat de Cantàbria.

Giménez, Laura (dir). (2001). L'associacionisme i la participació estudiantil a les universitats de Catalunya. Barcelona: Consell Nacional de la Joventut de Catalunya, Col·lecció Xarxa Jove.

Documents dels programes de govern de les Facultats pertanyents a la Universitat de Girona. Presentats per les eleccions a Deganat fetes el 22 d'abril de 2004, pel període 2004-2008.

Documents dels programes dels candidats a Rectorat Anna Mª Geli i Sergi Bonet (primera i segona volta respectivament). Presentats per les eleccions a Rector/a de la Universitat de Girona fetes el 22 i 29 de novembre 2005, pel període 2004-2008.

Magin, Carla. (2008) Reflexions sobre la participació: Visió dins la Universitat de Girona. Girona, Treball de pràcticum dels estudis de Pedagogia.

Qüestions i/o consideracions per al debat

- Mentre que determinades instàncies polítiques –sobretot de l'àmbit local (ajuntaments) i nacional (Generalitat de Catalunya)- han posat a l'abast de la ciutadania nous mecanismes de participació i d'intervenció en la cosa pública, la universitat, en el seu conjunt, sembla que no ho ha fet. A què es deu? Què hauria de fer?
- A què es deu al divorci tant abismal que es dona a la universitat entre el discurs oficial encarat a estimular la participació i la pròpia realitat?
- Interessa de debò la participació activa, crítica i permanent de l'alumnat?
- És veritat que els estudiants no participen quan se'ls dona espais importants de decisió i quan s'acceleren els processos?
- A l'àmbit universitari hi ha models de participació generalitzables o, per contra, cal pensar en models específics per a cada realitat universitària.